

STUDENTSKÉ PŘÍSPĚVKY

Vymáhání směnečných nároků

Jitka MICHELFEITOVÁ

V průběhu uplynulých čtyř let došlo k oživení významného a perspektivního staronového institutu – směnky. V období, kdy se směnečná praxe začínala pozvolna formovat, bylo třeba seznámit se se základními pojmy směnečného práva a naučit se je prakticky uplatňovat. Nyní jsme však již ve stádiu pokročilejším, neboť roste nejen počet vystavovaných, ale také splatných smének. Přes řadu výhod, které jsou s užíváním smének spojeny, nemohou ani ony zaručit, že bude směnečnému věřiteli směnka vždy řádně a včas zaplacená. Proto by si měl každý směnečný věřitel ujasnit, jak může při vymáhání svých směnečných nároků postupovat. Nabízí se zde dvě cesty: mimosoudní a soudní.

Jestliže si směnečný věřitel zvolí cestu mimosoudní, musí dbát na to, aby se nejednalo současně o cestu mimoprávní. Zda bude i bez asistence soudní moci úspěšný, závisí na ochotě směnečného dlužníka vstoupit s ním do jednání a v neposlední řadě také na finanční situaci směnečného dlužníka. Šance směnečného věřitele se zvyšují úměrně počtu směnečně zavázaných osob, které zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb. (dále jen ZSS) v § 47 odst. 1 prohlašuje za solidární dlužníky. Směnečný věřitel má proto právo uplatňovat nárok na placení dle směnky vůči kterémukoliv z nich, několika z nich i vůči všem dohromady, a to bez ohledu na jejich pořadí. Nepřímí směneční dlužníci však budou mezi solidární dlužníky patřit jen tehdy, byla-li směnečnému věřiteli vůči nim zachována postizní práva.

Směneční věřitelé jsou mnohdy v zájmu zachování příznivé atmosféry pro případnou další obchodní spolupráci ochotni nejprve se směnečným dlužníkem jednat

o způsobu úhrady směnečné pohledávky. Teprve v případě, že k dohodě nedojde nebo není-li respektována, obrátí se na soud. Nemí také výjimkou, že jednání probíhají i poté, co byla směnečná žaloba podána a jejich pozitivní výsledek vede ke zpětvzetí žaloby. Takový postup směnečného věřitele mohou směneční dlužníci i soudy jediné uvítat. Pro směnečného dlužníka je výhodný minimálně proto, že se takto sníží částka, kterou lze postihem žádat, alespoň o náklady soudního řízení. Shovívavý vůči směnečnému dlužníku by však měl být směnečný věřitel ve vlastním zájmu také jen přiměřeně, aby pro opakované odkládání doby plnění nedošlo k oslabení jeho směnečných práv v důsledku jejich promlčení.

Druhým způsobem, jímž se může směnečný věřitel domoci svých nároků ze směnky, je podání návrhu na zahájení směnečného řízení. Specifická povaha a funkce smének si vynutily i zvláštní úpravu procedury uplatňování směnečných nároků před soudem. Nalezneme ji v § 175 o.s.ř. Tak zvané zkrácené směnečné řízení představuje ve vztahu k rozkaznímu řízení upravenému v § 172 a násl. o.s.ř. zvláštní formu zkráceného řízení. O zkráceném řízení hovoříme proto, že při splnění zákonem stanovených podmínek není nařízeno jednání, ale je rozhodnuto ve věci platebním rozkazem. Nepodá-li odpůrce včas opravný prostředek, nabude platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku. Celý spor se tak může vyřídit podstatně rychleji i levněji. Nejen rychlost, s jakou směnečný věřitel dosáhne vyřízení své věci, může být motivem k užívání smének. Pro směnečného věřitele je příznivé i to, že soudce ve fázi, kdy uvažuje o vydání směnečného platebního rozkazu, se zabývá směnkou jako abstraktním cenným papírem.

Ustanovení § 175 o.s.ř. upravuje podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu. Máme-li si však učinit komplexní představu o směnečném řízení, musíme nutně vyjít z dalších ustanovení občanského soudního řádu a opřít se též o znalosti zákona směnečného a šekového.

I.

KDY LZE PODAT ŽALOBU NA ZAPLACENÍ SMĚNKY

Podat směnečnou žalobu lze obecně tehdy, kdy ZSS předpokládá možnost učinit tzv. postih. Ne zcela běžným, ale v § 43 odst. 2 ZSS předvídaným bude výkon práva postižení před splatností směnky. Důvodem k výkonu postizních před splatností směnky může být:

- úplné či částečné odepření akceptace směnky
- prohlášení konkursu (vyrovnání) na majetek směnečníka, ať směnku přijal či ne
- zastavení plateb směnečníkem
- bezvýsledné vedení exekuce na jmění směnečníka

– prohlášení konkursu (vyrovnání) na majetek výstavce směnky, který zakázal její předložení k přijetí

Předpokladem úspěšného uplatnění postižných práv i proti nepřímým směnečným dlužníkům je nejen existence situace ZSŠ předvídané, ale také provedení příslušných zachovacích úkonů (např. předložení směnky k přijetí, pořízení protestu).

Nejčastěji jsou soudu podávány žaloby věřiteli ze splatných smének. Směřuje-li žaloba proti přímému směnečnému dlužníku, může se směnečný věřitel obrátit přímo na soud, aniž by před tím předložil dlužníku směnku k placení. Požadavek předložení směnky k placení zmiňuje § 38 odst. 1 ZSŠ. Tento paragraf je však třeba vykládat v souvislosti s § 53 odst. 1 ZSŠ. Dojdeme pak k závěru, že předložení směnky k placení je úkonem nezbytným k zachování postižných práv vůči dlužníkům nepřímým. Předložení směnky k placení přímým směnečným dlužníkům má vlastně povahu pouhé výzvy k placení a neucmění tohoto úkonu ve lhůtách stanovených v § 38 ZSŠ nemá vliv na trvání směnečných nároků. Účelem prezentace je v tomto případě vyjádření vůle směnečného věřitele získat placení dle směnky. Ovšem i žaloba, v níž směnečný věřitel navrhuje vydání směnečného platebního rozkazu, svým obsahem vyjadřuje totéž. Doručení žaloby na zaplacení směnky je směnečný dlužník upozorněn na to, že směnečný věřitel na uspokojení svých nároků ze směnky trvá. Doručení žaloby žalovanému směnečnému dlužníku lze tedy přiznat význam prezentace směnky, neboť je tímto způsobem dlužník vyzván k dobrovolnému zaplacení směnky ještě před vydáním konečného rozhodnutí ve věci. Právě proto, že je směnečný dlužník poprvé vyzván k zaplacení směnky teprve žalobou a není tedy ještě v prodlení se zaplacením směnečné sumy, nelze v žalobě uplatňovat nárok na 6 % úrok a odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze dle § 48, popř. § 49 ZSŠ.

Výše popsaná situace není a zřejmě ani nebude zcela běžná. Valná většina žalob je totiž podávána teprve poté, co splatná a řádně prezentovaná směnka nebyla žalovaným směnečným dlužníkem zaplácena.

II.

ÚČASTNÍCI SMĚNEČNÉHO ŘÍZENÍ

Jako aktivně legitimovaný účastník směnečného řízení může vystupovat pouze ten, kdo prokáže, že je řádným majitelem prvopisu (popř. stejnopisu) směnky, který soudu předložil. Nejčastěji bude žalobcem remitent nebo poslední indosatář. Může jím však být kterákoliv osoba směnečně zavázaná (popř. též intervenient), jestliže směnku zaplatila a ta jí byla v souladu s § 39 odst. 1 ZSŠ vydána. Na straně žalovaného může být více osob, neboť § 47 ZSŠ prohlašuje všechny směnečné dlužníky přímé i nepřímé (byla-li vůči nim zachována postižná práva) za dlužníky solidární. Možnost vyloučit svoji odpovědnost za zaplacení směnky je dána pouze indosantům,

a to v § 15 odst. 1 ZSŠ. Je-li tedy ze směnky zavázáno více osob, záleží na žalobci, proti kterému či kterým z nich bude žalobu směřovat. I v průběhu řízení však má žalobce v souladu s § 92 o.s.ř. možnost navrhnout přibrání dalšího účastníka či záměnu účastníků. O tom, zda návrhu vyhoví, pak rozhodne soud usnesením.

III.

SOUD PŘÍSLUŠNÝ K PROJEDNÁNÍ SMĚNEČNÉ ŽALOBY

Z hlediska věcné příslušnosti jsou k rozhodnutí ve směnečných věcech v I. stupni dle § 9 odst. 3 pís.c) bodu cc) o.s.ř. příslušné krajské obchodní soudy, popř. obecné krajské soudy. Obecná místní příslušnost se dle § 85 odst. 4 o.s.ř. řídí sídlem, není-li ho místem podnikání a při absenci i místa podnikání bydlištěm odpůrce. V § 87 o.s.ř. je pod písmenem e) dána navrhovateli možnost zvolit místo obecného soudu k provedení směnečného řízení soud, v jehož obvodu je platební místo směnky.

IV.

OBSAH SMĚNEČNÉ ŽALOBY

Směnečné řízení může být zahájeno pouze na návrh. Jak bylo výše uvedeno, je výrazným pozitivem zkráceného směnečného řízení rychlost, s jakou lze dosáhnout konečného rozhodnutí ve věci ve formě směnečného platebního rozkazu. Předpokladem pro to, aby směnečné řízení proběhlo v co možná nejkratší době, je též formálně bezvadná žaloba. Obsahem žaloby by měly být obecné náležitosti formulované v § 42 odst. 4 o.s.ř. a konkretizované v § 79 odst. 1 o.s.ř. V souladu s těmito ustanoveními je třeba trvat na tom, aby směnečná žaloba obsahovala:

– *označení soudu, kterému je žaloba určena*

Ve vlastním zájmu by měl navrhovatel správně určit, který soud je pro projednání jeho věci příslušný. Zvolil-li si příslušnost podle § 87 pís. e) o.s.ř., měl by to v návrhu uvést. Obrátil-li se žalobce na soud, který k projednání jeho věci není příslušný, vysloví tento soud v souladu s §§ 104a, 105 o.s.ř. svou nepřislušnost a postoupí věc soudu příslušnému. Doba, za kterou se žalobce dočká vlastního rozhodnutí ve věci, je pak přirozeně delší.

– *označení účastníků řízení*

Údaje, které je třeba k označení účastníků uvést, se liší podle toho, zda je účastníkem fyzická osoba, fyzická osoba – podnikatel nebo právnická osoba.

Jde-li o fyzickou osobu, musí návrh obsahovat její jméno, povolání a bydliště.

Je-li účastníkem fyzická osoba – podnikatel, je třeba uvést obchodní jméno (tj. jméno a příjmení fyzické osoby, popř. též dodatek odlišující osobu podnikatele či druh podnikání), bydliště, údaj o tom, zda je daný podnikatel zapsán v obchodním rejstříku a IČO.

Je-li účastníkem řízení právnická osoba, uvádí se v žalobě její obchodní jméno (tj. název, pod kterým je zapsána v obchodním rejstříku a nezapisuje-li se do obchodního rejstříku, název, pod kterým byla zřízena. Zvlášť je třeba zdůraznit, že součástí obchodního jména je i dodatek odlišující právní formu právnické osoby). Dále je v žalobě třeba uvést sídlo právnické osoby, IČO, údaj o tom, zda je zapsána v obchodním rejstříku, popř. další identifikující údaje.

Mají-li účastníci zástupce, musí uvést i jejich jméno, povolání a bydliště. Ze žaloby musí být naprosto zřejmé, že se jedná pouze o zástupce, aby nevznikaly pochybnosti o tom, kdo je vlastně žalobcem či žalovaným.

– *stručné a jasné označení věci, které se návrh týká a co se jím sleduje*

Tomuto požadavku lze vyhovět např. označením žaloby jako: „Návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu naKč s přísl.“ Tato část žaloby je velmi důležitá, neboť právě zde musí žalobce uvést, zda navrhuje vydání směnečného platebního rozkazu nebo rozsudku. Dožaduje-li se žalobce, aby ve věci bylo rozhodnuto rozsudkem, nemůže soud rozhodnout ve zkráceném směnečném řízení, ale musí být nařízeno hěžné jednání ve věci.

– *vyličení rozhodujících skutečností*

V této části návrhu by mělo být uvedeno kde, kdy, na jakou sumu, popř. kým hyla směnka vystavena. Jde-li o směnku cizí, zda a kým byla akceptována. Žaloba by měla též obsahovat údaj doby splatnosti a místa placení. Je třeba též uvést zda, kdy, kde a komu byla směnka předložena k placení a v jaké výši zůstala směnečná suma nezaplacena. Byl-li učiněn směnečný protest, je vhodné uvést v žalobě i tuto skutečnost. Někdy žalobce v návrhu popisuje i důvody, které vedly k vyhotovení směnky, případně přikládá i smlouvy jako důkaz o existenci mimosměnečných závazků, jejichž splnění bylo smenkou zajištěno. Všechny tyto údaje či důkazy jsou ve fázi, kdy soud uvažuje teprve o vydání směnečného platebního rozkazu prakticky nadbytečné. Soud posuzuje směnku jako abstraktní cenný papír a zajímá ho tedy pouze formální platnost směnky ne skutečností odůvodňující její vystavení.

– *označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává*

Prvořadým a zcela nezbytným důkazem je prvopis směnky (popř. směnečný stejnopis). Požadavek předložení prvopisu se navrhovatelé často ve strachu z jeho ztráty snaží obejít a předkládají pouhé fotokopie či úředně ověřené opisy. Na jeho splnění je však třeba trvat, a to nejen proto, že tak v § 175 odst. 1 stanoví o.s.ř. Pokud by si totiž směnečný věřitel ponechal prvopis i po podání žaloby, mohl by

s ním i v průběhu soudního řízení disponovat, tedy ho také dále indosovat. Tak by se mohlo stát, že by byla žalovanému uložena povinnost platit žalobci, který mezitím směnku indosoval a přestal být aktivně legitimovaným účastníkem směnečného řízení s nárokem na plnění ze směnky. Požadavek předložení prvopisu (stejnopisu) směnky je naprosto striktní a jeho splnění nelze v žádném případě prominout (s výjimkou vyplývající z řízení o umoření směnky – § § 185p, 185s o.s.ř.). Nelze tedy ani vyhovět naléhavým žádostem o vydání směnečného platebního rozkazu směnečných věřitelů, kteří předali prvopis směnky při jejím eskontu bance. Pokud směnečný dlužník nezaplatí směnku dobrovolně a směnečný věřitel nemá finanční prostředky na zaplacení příslušné částky bance, dostává se do velmi nepříjemné situace. Banka mu totiž odmítá prvopis vydat a bez něj nemůže směnečný věřitel úspěšně vymoci své nároky vůči směnečnému dlužníku.

Kromě prvopisu, v němž je dle § 68 odst. 3 ZSŠ užito doložky „odtud platí indosamenty jen na opise“, musí žalobce, který je jako indosatář nebo avalista uveden až na opise, přiložit též tento směnečný opis.

Dalším důležitým důkazem bývá protestní listina. Je nezbytná jen tehdy, jsou-li uplatňována směnečná práva vůči nepřímým dlužníkům. Ve vztahu ke všem nepřímým dlužníkům může být směnečný věřitel protestační povinnosti zproštěn, uvede-li v souladu s § 46 ZSŠ výstavce na směnce doložku „bez protestu“ nebo jinou doložku stejného významu. Tuto doložku mohou užít i indosant či avalista. Učiní-li tak, zůstanou směnečnému věřiteli vůči nim zachována postižní práva i přes nepožítání protestu. Protestační povinnosti může být za určitých okolností směnečný věřitel zbaven i zákonem (viz § 54 ZSŠ).

– *uvedení, čeho se navrhovatel domáhá*

Ve zkráceném směnečném řízení, tak jak je upraveno § 175 o.s.ř., se žalobce svým návrhem může dožadovat prakticky pouze vydání směnečného platebního rozkazu. Výše částky, jejíž zaplacení má být dle návrhu žalobce směnečným platebním rozkazem uloženo, vyplývá z § § 48,49 ZSŠ.

Z ustanovení § 48 ZSŠ vychází ten žalobce, který jako poslední směnečný věřitel a majitel směnky žádá její zaplacení po některém či některých směnečně zavázaných osobách. Postižní práva v celém rozsahu vyplývajícím z § 48 ZSŠ však může uplatnit jen tehdy, učinil-li zákonem předvídané úkony k jejich zachování. Žalobce tedy může navrhnout, aby soud vydal směnečný platební rozkaz, v němž by uložil žalovanému ve smyslu § 48 odst. 1 ZSŠ zaplatit částku tvořenou součtem následujících položek:

1) směnečný peněz s úroky, byly-li ujednány

Směnečný peněz je částka, na kterou byla směnka vystavena. Úroky mohou být zvlášť ujednány jen na vistasměnkách a lbůtních vistasměnkách, protože zde není předem známa přesná doba jejich splatnosti. Úroky ujednané u směnek denních a datosměnek musí být již zahrnuty do směnečné sumy.

2) úroky ve výši 6 % ode dne splatnosti do dne zaplacení

Jedná se o úrok roční, který se počítá ze směnečné sumy. Do doby, v níž existuje nárok na 6 % úrok, se nezahrnuje vlastní den splatnosti. 6 % úrok se tedy počítá nejdříve v den následující po dni splatnosti. Je třeba upozornit na to, že výše úroku je maximální. Lze žádat nižší úrok nebo nepožadovat žádný. Nelze však žádat úrok vyšší. Soud nejen že nárok na vyšší úrok nepřizná, ale nařídí ve věci přímo jednání, aniž před tím vydá směnečný platební rozkaz. Žalobci lze tedy jen doporučit, aby se držel dikce zákona, neboť neučiní-li tak, bude se jen zbytečně okrádat o čas.

3) útraty protestu a podaných zpráv, jakož i ostatní útraty

Žalobce může žádat útraty protestu jen tehdy, nebyl-li doložkou „bez protestu“ nebo jinou doložkou stejného významu protestační povinnosti zbaven. Pořídil-li protest i přes existenci této doložky připojené výstavcem, nemůže žádat náhradu útrat protestu po žádném směnečném dlužníku. Byl-li však zproštěn protestační povinností doložkou indosanta či avalisty, nemá nárok na uhrazení útrat protestu jen vůči nim.

Útraty podaných zpráv vznikají z důvodu odepření přijetí či zaplacení směnky. V § 45 ZSŠ ukládá majiteli směnky a indosantům povinnost podat zprávu o tom jejich předchůdcům tak, aby se zpráva po řadě dostala až k výstavci. Nutnost vynaložit určité prostředky na splnění notifikační povinnosti zapříčinil akceptant či výstavce. Proto je nanejvýš spravedlivé, aby tyto útraty ostatním účastníkům směnečného vztahu nahradili. ZSŠ počítá s notifikační povinností ještě v § 54. Povinnost podat zprávu se zde váže na existenci vyšší moci, která brání včasnému předložení směnky či protestaci. Útraty spojené se splněním notifikační povinnosti tedy nevznikají z viny směnečného dlužníka a nelze je proto ani postihem žádat.

Jako ostatní útraty, které lze dle § 48 ZSŠ žádat, jsou nejčastěji uplatňovány soudní poplatek a náklady právního zastoupení.

4) odměna ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze nebo v nižší dohodnuté výši

I zde ZSŠ stanoví maximální výši směnečné odměny a nechává na vůli žalobce, zda a v jaké výši nepřevyšující maximální hranici nárok na odměnu uplatní. Je třeba si povšimnout, že odměna se počítá jen z jednoho procenta směnečné sumy a ne z celé této částky. Požaduje-li žalobce odměnu vyšší, než jaká odpovídá zákonnému maximu, nařídí soudce ve věci přímo jednání, v němž tomuto požadavku stejně nemůže vyhovět.

Jako žalobce však může také vystupovat osoba, která před tím sama směnku vyplatila. Takový žalobce pak má právo navrhnout vydání směnečného platebního rozkazu, jenž by zněl na částku, která je součtem položek vyplývajících z § 49 ZSŠ. Tato částka by tedy mohla zahrnovat:

1. celou částku, kterou navrhovatel zaplatil
2. 6 % úroky z této částky ode dne jejího zaplacení
3. útraty navrhovatele
4. odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze (ne z celé částky zaplacené navrhovatelem!) nebo v nižší dohodnuté výši

Výše částky, na kterou může směnečný platební rozkaz znít, je jak v § 48 tak i v § 49 ZSŠ vymezena jako maximální. Žádné jiné či vyšší nároky nelze ve směnečném řízení přiznat. To znamená, že uplatňuje-li žalobce např. nárok na smluvní pokutu vyplývající ze smlouvy se směnečným dlužníkem, zvyšuje tím pouze základ pro výpočet soudního poplatku, ale svého práva se ve směnečném řízení nedovolá, neboť jde o právo vyplývající z mimosměnečného závazkového vztahu.

Dále je třeba upozornit na to, že vše, co má tvořit výslednou částku ve směnečném platebním rozkaze, musí být v žalobním návrhu blíže specifikováno. Nelze tedy např. pouze navrhnout, aby bylo směnečným platebním rozkazem uloženo zaplatit směnečnou pohledávku ve výšiKč s příslušenstvím, aniž by bylo uvedeno, co konkrétně je tímto příslušenstvím míněno. Soud pak může vydat směnečný platební rozkaz pouze na částku odpovídající směnečné sumě, popř. jejímu součtu s dalšími specifikovanými nároky.

Poslední neopomenutelnou náležitostí žaloby je její *datování a podepsání*.

V.

PRŮBĚH SMĚNEČNÉHO ŘÍZENÍ

Směnečné řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došel návrh na jeho zahájení. Stejnopis návrhu doručí soud ostatním účastníkům řízení do vlastních rukou, neučinil-li tak již sám navrhovatel.

Soudce pak nejprve posoudí, zda má žaloba všechny zákonem předepsané náležitosti a zda jsou přiloženy všechny listinné důkazy, na něž navrhovatel v žalobě odkazuje (zejména prvopis směnky). Není-li zaplacen soudní poplatek, vyzve k jeho úhradě a stanoví lhůtu, v níž se tak má stát s tím, že v případě jeho nezaplacení bude řízení zastaveno.

Teprve poté, co jsou odstraněny případné nedostatky podání a zaplacen soudní poplatek, se soudce začne zabývat posouzením vlastního prvopisu směnky. Směnečný platební rozkaz může vydat jen tehdy, není-li důvodu pochybovat o pravosti směnky. Zákon zde operuje s pojmem „pravost SMĚNKY“. Z toho lze vyvodit, že se soudce nejprve musí zabývat otázkou, zda listina jemu předložená je skutečně smenkou, tedy zda má všechny náležitosti požadované ZSŠ. Poté, co soudce dospěje k závěru, že mu byla předložena platná směnka, zabývá se též její pravostí. Je-li vše v pořádku, vydá směnečný platební rozkaz.

Zjistí-li nějaké nedostatky nebo má-li za to, že je třeba některé skutečnosti blíže objasnit (např. otázku právního nástupnictví), směnečný platební rozkaz nevydává a nařídí jednání, které se již neliší od běžného sporného řízení. Doručení předvolání k nařízenému jednání namísto směnečného platebního rozkazu žalobci zpravidla signalizuje, že jeho nároky z nezaplacené směnky nejsou zcela nepochybné či nebyly v žalobě uplatněny ve správné výši. Měl by se tedy znovu zamyslet nad obsahem směnky a žaloby a případně vzít včas žalobu zcela nebo zčásti zpět, aby se tak vyhnul neúspěchu ve věci se všemi jeho nepříznivými důsledky. Jestliže ke zpětvzetí žaloby nedošlo, rozhodne soud ve věci samé rozsudkem, v němž vysloví, zda se návrhu žalobce vyhová či nikoliv. Opravným prostředkem proti tomuto rozsudku je odvolání, které je třeba podat do patnácti dnů u toho soudu, proti jehož rozsudku směřuje.

Hlavním smyslem směnečného řízení však je vyřídit žaloby jednodušším a rychlejším způsobem, než jaký představuje běžné jednání ve věci. Proto vždy, kdy není důvod pochybovat o pravosti a formální platnosti směnky, je vydán směnečný platební rozkaz. V něm se odpůrci ukládá povinnost zaplatit do tří dnů od doručení částku požadovanou v žalobním návrhu a náklady řízení a je poučen o možnosti podat místo platby námitky.

Směnečný platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou odpůrce. Doručování má v případě směnečného platebního rozkazu velký význam, neboť den doručení je určující pro běh lhůty, v níž mohou být podány námitky. Do třídní lhůty pro podání námitek se den skutečného doručení nebo den, který se dle § 47 odst. 2. a § 48 odst. 2 o.s.ř. za den doručení považuje, nezapočítává. Prvním dnem lhůty je tedy den následující po dni doručení. Lhůta sice běží i v sobotu, neděli či ve svátek, ale nemůže v tyto dny skončit. Posledním dnem lhůty je pak nejbližší následující pracovní den. K zachování lhůty postačí, jsou-li námitky poslední den lhůty učiněny u soudu nebo odevzdány orgánu, který má povinnost je doručit. Pozdě podané námitky jsou usnesením zamítnuty a směnečný platební rozkaz nabývá účinky pravomocného rozsudku.

Co se týká vlastního obsahu námitek, je o.s.ř. velmi stručný. Ukládá odpůrci pouze povinnost uvést v nich vše, co proti směnečnému platebnímu rozkazu namítá. Každá skutečnost, která je namítána, musí být navíc také odůvodněna. Z ustanovení § 175 odst. 2,3 o.s.ř. lze vyvodit, že se při jednání o námitkách zcela striktně uplatňuje zásada koncentrace řízení. Nejen vlastní námitky je třeba podat ve lhůtě tří dnů od doručení směnečného platebního rozkazu, ale ve stejné lhůtě musí být též odůvodněny. Nelze tedy podat včas u soudu námitky a odkázat v nich na pozdější odůvodnění. Takové námitky jsou považovány za neodůvodněné a jsou stejně jako námitky pozdě podané zamítnuty usnesením. Zásada koncentrace řízení se v souladu s § 175 odst. 3 o.s.ř. projeví i v jednání nařízeném k projednání námitek. Soudce se zde může zabývat jen těmi námitkami, které byly uplatněny v zákonné lhůtě.

K jakýmkoliv později vzneseným námitkám však již přihlédnout nesmí.

Které námitky budou z hlediska svého obsahu relevantní již o.s.ř. blíže neobjasňuje. Nepochybně bude třeba ustanovení o povinnosti uvést v námitkách vše, co je proti směnečnému platebnímu rozkazu namítáno, vykládat extenzivně. Touto interpretací pak dojdeme k závěru, že relevantními budou námitky nejen proti platebnímu rozkazu, ale i proti směnce jako nezbytnému podkladu pro jeho vydání. Námitky směřující proti směnce samotné se mohou týkat např. nedostatku některé z náležitostí směnky nebo platnosti některého směnečného projevu. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu budou nejčastěji směřovat proti výši částky, jejíž zaplacení je odpůrci ukládáno. Žalovaný bude moci např. namítnout, že již směnku zcela nebo zčásti uhradil, že jeho směnečný závazek je menší, neboť akceptoval jen část směnečné sumy atd. Budou-li splněny podmínky § 70 ZSŠ, bude úspěšná také námitka promlčení směnečných nároků. Soud se bude muset zabývat též námitkou nesprávného označení žalovaného v platebním rozkazu.

Dosud jmenované námitky měly povahu námitek procesně právních nebo hmotně právních založených přímo na ZSŠ. Z § 17 ZSŠ však vyplývá, že za relevantní bude třeba považovat i námitky opírající se o majetkoprávní vztah, jež byl důvodem vystavení či akceptace směnky a řídí se jinými právními předpisy než ZSŠ. Přihlédnout však lze jen k těm námitkám, které se týkají bezprostředního vztahu odpůrce k navrhovateli. Odpůrce tedy nemůže činit vůči navrhovateli námitky zakládající se na jeho vztahu k výstávci či k předchůdcům žalobce. Vyjimka je povolena v případě, že žalobce při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. Zcela opačná je situace, kdy žalobou uplatňuje nárok na placení dle směnky prokuraindosatář. Protože zde z hmotně právního hlediska zůstává věřitelem i nadále prokuraindosant, může žalovaný uplatnit proti prokuraindosatáři pouze takové námitky, které by mohl činit prokuraindosantu.

V námitkách může odpůrce rovněž vyjádřit svůj nesouhlas s výrokem o nákladech řízení. Dle § 175 odst. 3 o.s.ř. má k dispozici jako další opravný prostředek pouze proti tomuto výroku odvolání. Odvolává-li se tedy odpůrce pouze proti výroku o nákladech řízení, může tak učinit ve lhůtě delší než je lhůta k podání námitek, a to ve lhůtě patnácti dnů od doručení rozhodnutí o nákladech řízení.

V nařízeném jednání je úkolem soudu posoudit, zda podané námitky odůvodňují zrušení směnečného platebního rozkazu, popř. v jakém rozsahu. V souladu se zásadou koncentrace řízení je nařízené jednání výlučně jednáním o včas uplatněných a odůvodněných námitkách. Soud proto nemůže přihlédnout ke skutečnosti, která sice nepochybně ukazuje na neplatnost směnky či neoprávněnost nároku přiznaného směnečným platebním rozkazem, pokud ji sám odpůrce včas nenamítl. Může pak nastat např. tato situace:

Odpůrce podá včas určité námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu. Po uplynutí lhůty k podání námitek začne postupně směnečnou pohledávku platit.

V den, kdy se koná nařízené jednání, je jeho dluh již zčásti nebo dokonce zcela zaplacen, ale žalobce neučinil zpětvzetí či částečné zpětvzetí žaloby. Soud se však otázkou zaplacení směnky nemůže zabývat. V souladu se zásadou koncentrace řízení může projednat pouze námitky včas uplatněné. Neodůvodňuje-li osah těchto námitek zrušení směnečného platebního rozkazu, je soudce nucen vyslovit v rozsudku, že se směnečný platební rozkaz ponechává v platnosti. Odpůrce se tak dostává do velmi nepříjemné situace, neboť je mu rozhodnutím soudu ukládána povinnost platit znovu to, co již jednou zaplatil.

Jak vyplývá z výše uvedeného, rozhoduje soud v jednání nařízeném k projednání námitek rozsudkem. V něm vysloví, zda ponechává směnečný platební rozkaz v platnosti nebo zda ho zrušuje a v jakém rozsahu. Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání ve lhůtě patnácti dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení k odvolacímu soudu prostřednictvím soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje.

Závěrem bychom mohli rozhodování soudu ve směnečném řízení schematicky naznačit takto:

1. Nejsou-li pochyby o pravosti směnky a jsou-li splněny další procesní předpoklady – dojde k vydání směnečného platebního rozkazu.
 - a) Nepodal-li odpůrce včas námitky, vzal-li je zpět nebo neosahují-li odůvodnění – nabývá směnečný platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku.
 - b) Podal-li odpůrce včas odůvodněné námitky – bude nařízeno jednání.
 - A) Podané námitky odůvodňují zrušení směnečného platebního rozkazu – rozsudkem se směnečný platební rozkaz zruší
 - B) Podané námitky odůvodňují zrušení směnečného platebního rozkazu jen zčásti – rozsudkem se určí, v jakém rozsahu se směnečný platební rozkaz zrušuje.
 - C) Podané námitky neodůvodňují zrušení směnečného platebního rozkazu – rozsudkem se potvrdí platnost směnečného platebního rozkazu.
2. Nelze-li návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu vyhovět – dojde k nařízení jednání.
 - a) Žalobce prokáže oprávněnost svého nároku – rozsudkem se návrhu žalobce vyhová.
 - b) Žalobce neprokáže oprávněnost svého nároku – rozsudkem se návrh žalobce zamítne.

Stručně lze tedy shrnout, že meritorní rozhodnutí soudu ve směnečném řízení mají dvojí podobu – jde o směnečný platební rozkaz a rozsudek. K vydání směnečného platebního rozkazu dochází v poměrně krátké době od podání žaloby. Žalobce

však nemůže očekávat, že bude vyhotoven téměř na počkání. Rozsudkem rozhoduje soud až po posouzení věci v nařízeném jednání. Směnečná jednání mají co do svého obsahu určitá specifika, ovšem co se týká rychlosti, s níž jsou nařizována a s níž v nich lze dosáhnout konečného rozhodnutí ve věci, se již od běžných jednání neliší.

* * *

S U M M A R Y

Enforcement of bill of exchange claims

The term of the bill of exchange was known to a small number of experts who were involved in the field of foreign trade only four years ago. The situation has completely changed due to the transfer to market economy. The intensity of using bills of exchange in trade relations and relations among citizens is continuously increasing. However, bill of exchange debtors do not always perform their obligations upright and on time. Bill of exchange creditors have to enforce their bill of exchange claims by the means of either a court proceedings or another way.

In case that a bill of exchange debtor is open to an agreement with a bill of exchange creditor and there is a real chance that he will perform his obligations in compliance with the agreement, this way of settling the common dispute is undoubtedly more convenient for both parties.

As for enforcing a bill of exchange claim at a court, it is possible to apply either a shortened bill of exchange trial or a common contentious trial. A shortened bill of exchange trial is more advantageous for a bill of exchange creditor while he may attain his claims sooner. A court rules by a bill of exchange order of payment in a shortened bill trial. However, necessary preconditions of such a trial is a perfect suit and submitting a valid and genuine original copy of a bill of exchange. In case that one of these prerequisites are not fulfilled or an opponent has submitted a legal bar against a bill of exchange order of payment on time, such a courts proceedings is ordered in which a law-suit can be decided only by a judgment.

A legal regulation of a bill procedure contained in the civil procedural law is very questionable. Answers to many questions which occur at judicial enforcement of bill of exchange claims will have to be found in the recently made judgments.